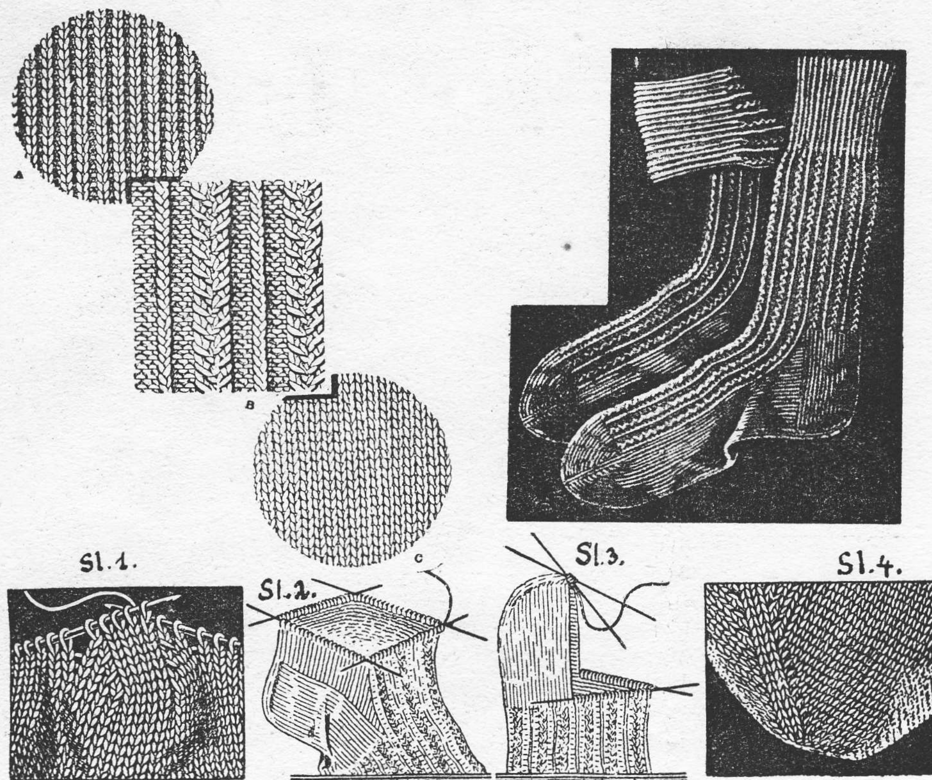
Poštarina plaćena u gotovu
CIJENA 4 DINARA
BROJ 41-42
5. STUDENOGA 1939

POGLED U NEPOZNATU SUTRAŠNJICU
Foto Tobis

OBITELJ

Ručni rad

Pletene muške čarape

Za ove čarape potrebno nam je 3 štrenice od 50 grama vune Pet igala pletaćih s dva šiljka, debelih 2 mm. Jedna igla za vezenje.

NAČIN PLETENJA. Sl. A: 1 očica pravo, 1 očica krivo, izmjenično.

Sl. B. 1. red: * 2 očice krivo, 1 očica pravo uhvaćena od ostraga, 2 očice krivo, 3 očice pravo. Dalje kao od (zvjezdice) do kraja prvog reda.

2 red: *2 očice krivo, 1 očica pravo uhvaćena od ostraga, 2 očice krivo, od tri prave očice povučemo drugu ispred prve i pletemo ju pravo, onda pletemo prvu pravo i treću pravo. Dalje do kraja reda kao od *.

3 red: * 2 očice krivo, 1 očica pravo, pletena od ostraga, 2 očice krivo, od one tri prave očice, pletemo prvu pravo, treću prevučemo od ostraga ispred druge, ispletemo ju pravo, onda pletemo drugu. Dalje do konca reda kao od *. Ponavljamo uvijek samo 2 i 3 red. Može se mjesto ovog dosta kompliciranog uzorka plesti jednostavno 2 pravo, 2 krivo.

Sl. C. Pletemo s prave strane sve očice pravo, s krive strane sve očice krivo (jersey).

Načinimo 80 očica, koje razdijelimo na 4 igle i pletemo uvijek uokrug pomažući si s petom iglom. Pletemo ravno, 8 cm 1 pravo, 1 krivo; 16 cm uzorka Sl. B. Sada počinjemo praviti petu. 40 očica ostavimo da čekaju, a ostalih 40 skupimo na jednu iglu i od njih ćemo napraviti petu. Pletemo jersey (Sl. C) 6 cm dugačko (oko 24 reda). Sada s prave strane pletemo prvih 16 očica pravo, 1 očicu oduzmemo: premetnemo 1 očicu s lijeve igle na desnu, a da je ne pletemo, pletemo slijedeću očicu i preko ove prebacimo onu nepletenu očicu. Tako smo načinili lijevo oduzimanje. Pletemo 4 očice i opet oduzimamo 1 očicu na desno: uzmemo s desnom iglom 2 očice sa lijeve igle i pletemo ih zajedno; pletemo 1 očicu *. Okrenemo, premetnemo prvu očicu i pletemo 7 očica krivo, okrenemo. Oduzmemo 1 očicu, pletemo 4 očice, jedno oduzimanje na desno, pletemo 1 očicu. Dalje kao od *.

Prva slika pokazuje nam izvedbu pete. Slika 3 pokazuje gotovu petu. Sve očice smo pozavršavali, ostale su nam na svakoj igli samo po tri očice. Nastavljamo s poslom tamo, gdje nam je ostala nit. Pokupimo 24 očice sa okomitih strana i sada pletemo i onih 40 očica sa one dvije igle, koje su dosada čekale. S gornje strane nogavice plest ćemo i dalje po uzorku B, a od pete dalje plest ćemo sve pravo. Odmah ćemo započeti sa oduzimanjem sa svake strane pete. Prva dva reda oduzimamo po 2 očice prave na rubovima pravog pletenja. Slika 2 pokazuje nam, kako izgleda izvedba tih oduzimanja. Ostane nam 78 očica u svemu. Nastavimo plesti posve ravno. Radimo 13 cm. Onda ćemo plesti dalje sve pravo i završiti čarapu. Sa svake strane čarape pravimo po 2 oduzimanja, između kojih pletemo 2 očice (Sl. 4). Najprije ta oduzimanja činimo u svakom 3 redu (2 reda bez oduzimanja), onda u svakom drugom redu, a na koncu u svakom redu. Kad nam je u svemu ostalo 12 očica, izvučemo igle, nit uvučemo u iglu i skupimo 2 po 2 očice zajedno.

Z. L. P.

O B I T E L J

ILUSTROVANI ČASOPIS ZA HRVATSKU PORODICU

GODINA XI. U ZAGREBU 5. STUDENOGA 1939. BROJ 41/42

Kulturni radnik među Bačkim Hrvatima

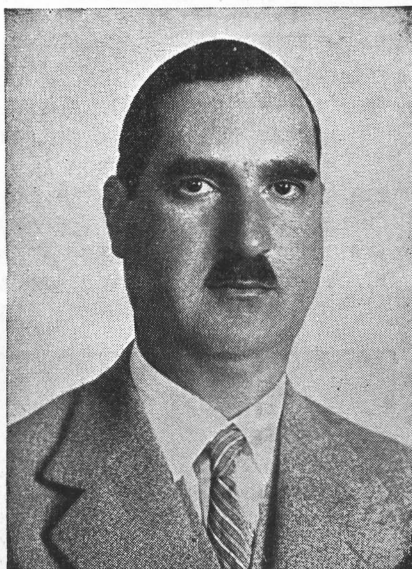
Prigodom izdanja knjige „Bunjevačke narodne pisme"

Napisao Zvonimir Alkić

Lijep je i zaslužan rad ljudi, koji cijeli svoj život posvete narodu, iz kojega su nikli, radeći za njega na vjerskom, naučnom, ili socijalnom polju. Osobito je taj rad hvale vrijedan, ako se za nj ulaže mnogo žrtve i napora, a to je redovito u krajevima udaljenim od svoga kulturnoga središta, u krajevima, gdje je narod izložen raznim često razornim utjecajima. Prosvjetni radnici ovakvih krajeva žive i osjećaju zajedno sa svojim narodom, s njime stradavaju i pate, uče ga, kore i dižu. Njihov je pionirski rad skopčan s najvećim poteškoćama i zato oni treba, da budu prožeti najsvetijim idealizmom, nesebičnošću, ljubavlju za narod i rodnu grudu, da svoje započeto djelo mogu hrabro nastaviti i uspješno dovršiti pridonesavši tako svoj kamičak k zgradi narodne sreće i slobode.

Jedan od takvih prosvjetnih radnika među bačkim Hrvatima je bezuvjetno pisac i sakupljač narodnoga blaga Ive Prćić. Potrebno je to naglasiti baš ovih dana, kada stoji pred nama njegovo najnovije i dosada najveće djelo »Bunjevačke narodne pisme«, te kada on povučeno i tiho na dalekoj bačkoj ravnici slavi mali jubilej, važan za one krajeve, dvadesetgodišnjicu uređivanja jedinoga kalendara bunjevačko-šokačkih Hrvata, »Subotičke Danice«.

Još u predratno vrijeme je potaknut po prvaku subotičkih Hrvata Blašku Rajiću Ive Prćić počeo veliki rad oko sakupljanja narodnoga blaga, da tako uspije sačuvati ono, što je zbog raznih okolnosti bilo osuđeno na propast. On je u tome uspio kao još nitko u tim našim dragim, a još uvijek mnogima nepoznatim i često tuđim bačkim ravnicama. Kraj ogromnoga broja narodnih pjesama, skupio je mnoštvo bunjevačkih narodnih poslovica, izreka, te je s vremenom

IVE PRĆIĆ,
koji je sabrao i uredio najbolju zbirku bunjevačkih narodnih pjesama

postao najbolji poznavalac duše, običaja i života svoga naroda.

Poslije svjetskoga rata razvija zamjerni kulturni rad u središtu bunjevačkih Hrvata, u »biloj« Subotici. Član je većine hrvatskovjerskih društava i svuda agilan, točan i neumoran. Daje se na žurnalistički rad i kao takav uređuje jedno vrijeme glasilo bačkih Hrvata »Hrvatske Novine«, koje su kasnije zbog progona starih režima morale promijeniti svoje ime u »Subotičke Novine«. Priprema za tisak građu za tkzv. »Dinarsku kjižnicu«, izdanje Rajićeve pripovijesti iz pučkog života »Našim šorom«. Kod osnivanja hrvatskoga književnog društva »Subotičke Matice« vodio je važnu riječ, te na njezinim poznatim kulturnim priredbama »Razgovorima« održao više uspjelih predavanja. Značajno je i njegovo predavanje na bunjevačko-šokačkoj matineji u Zagrebu mjeseca travnja ove godine.

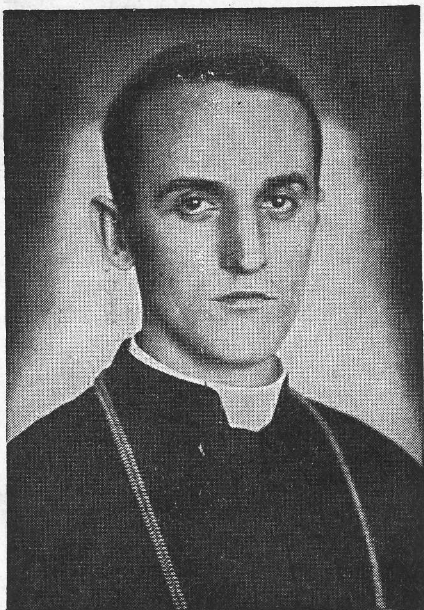
Uoči veličanstvene proslave 250-godišnjice glavne seobe bunjevačkih Hrvata izdao je važno djelo »Subotica i Bunjevci«, gdje odlučnim i sažetim riječima dokazuje pravo Hrvata na grad Suboticu. Upravo nam se nevjerovatni čine njegovi dokazi, gdje iznaša najstarije subotičke gradske zapise pisane na hrvatskom jeziku, te da u Subotici do sredine 18. stoljeća nije bilo druge propovijedi do hrvatske. Prćićevi su dokumenti jasni i mi vidimo, da je Subotica od svoga početka, pa sve do danas hrvatska, samo je velika šteta, što o tom mnogi Hrvati nemaju ni pojma, jer nažalost premalo je zanimanja za bačke Hrvate. Nadajmo se, da će se ta pogreška u sadašnjim novim prilikama posve ispraviti.

Godine 1937. izdaje Prćić svoje »Bunjevačke narodne običaje«, gdje su na originalan način prikazani običaji »Sigre«, »Polivači«, »Kraljice«, »Dužijanca«, »Rakijare«, »Sva-

tovi« i »Materice«. Ovi su običaji složeni tako, da se lako mogu izvesti na pozornici. Radi njihove ljepote i zanimljivosti potrebno je, da ih upoznaju svi hrvatski krajevi. Kao urednik kalendara »Subotičke Danice« uspio je Ive Prćić, da ovu važnu knjigu bačkih Hrvata sačuva od propasti u najtežim poratnim godinama. Osim toga uspio je oko nje okupiti sve starije i mlađe pisce bunjevačko-šokačkih Hrvata, a »S. Danicu« je s vremenom digao u red najboljih hrvatskih kalendara.

Najbolje mu je i najvažnije djelo izašlo ovih dana pod naslovom »Bunjevačke narodne pisme«. Knjiga opsiže preko 260 stranica, a sadržaje do 250 pjesama. To je do sada najveće i najpotpunije djelo svoje vrste kod bačkih Hrvata. Podijeljeno je u cikluse »Pobožne«, »Dičije«, »Korizmene«, »Kraljičke«, »Svatovske« i »Groktalice«. Dosadašnja kritika je djelo veoma lijepo primila, a naši čitatelji su dužni i upoznati ga, da preko ovih pjesama upoznaju dušu braće bačkih Hrvata, koji su kroz vjekove sačuvali svoju narodnu svijest, jezik i pjesme, a danas svim silama rade, da svoju sudbinu zauvijek povežu sa svojom Domovinom Hrvatskom, kojoj su oni borbama i naporima pribavili plodne bačke ravni.

Pratimo duhom hrvatske hodočasnike

NADBISKUP DR ALOJZIJE STEPINAC vodi s osam hrvatskih biskupa u Rim poklonstveno hodočašće, koje će od Sv. Oca moliti proglašenje bl. Nikole Tavilića svetim

SVECU S HRVATSKE GRUDE

BLAŽENOM NIKOLI TAVILIĆU

Spjevao T. Branimir

Tvoje su misli anđela krila
Dizala k nebu kao dah ruže,
Tvoja je ljubav kao tamjan bila,
Sloboda, djela: tek da Bogu služe.

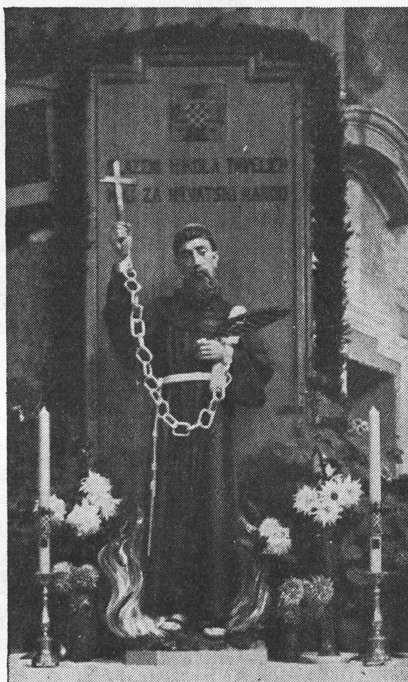
Bio si Hrvat, plamene oči
Braneći pravdu sjale su živo,
Išô si smjelo, gdje krv se toči,
Samo o Božjoj slavi si snivô.

Bio si Hrvat, dao si strti
Zemni svoj život za vjeru Krista,
I poslije patnje, junačke smrti,
U raj ti duša letjela čista.

O slava tebi, Sveče Hrvatâ,
Isprosi žive vjere nam žara,
Otvori nama nebesa vrata,
Vodi nas, uči s Božjeg oltara . .!

Hrvati su među rijetkim narodima, koji se u ovim sudbonosnim danima, kad se krvavo ratno kolo sve više proširuje, mogu baviti sretnijim mislima, koje nagovještaju bolju hrvatsku budućnost. S jedne strane je to opća narodna radost, koja ispunja duše radi skorog potpunog ostvarenja hrvatske slobode; s druge strane misao i pripreme na proslavu 1300. godišnjice dana, kad su Hrvati stupili u veze sa Svetom Stolicom.

Naš se narod već sada sprema, da tom zgodom naglasi jače nego ikada prije svoje veze i odanost prema Petrovoj Stijeni. A Hrvati se za uzvrat na tu odanost nadaju od Pape daru,

BL. NIKOLA TAVILIĆ

kakav još nikad nisu primili, i koji im može dati samo Sv. Otac: proglašenje jednoga Hrvata Svecem!

Zato 10. o. mj. kreće u Rim veliko poklonstveno hrvatsko hodočašće, da preko hrvatskog metropolite Dr Alojzija Stepinca, kojega prati još preuzv. g. nadbiskup Šarić i još 6 hrvatskih biskupa, zamoli Svetog Oca za taj dar. Radi se o Bl. Nikoli Tavilića, Šibenčaninu.

Hrvatski hodočasnici će osim ostalih posjetiti i dva hrvatska svetišta u Italiji: Loreto i Luceru, grob prvoga hrvatskog blaženika Augustina Kažotića.

Ali spomenuta molba Sv. Ocu glavni je cilj hodočasničkog puta. U tom hodočašću treba da sudjeluje sav hrvatski narod. I to može biti. Oko 150 hodočasnika poći će osobno pred Sv. Oca. A ostali narod pratit će ih duhovno povezan na dan Bl. Nikole Tavilića 14. studenoga, kad će Sv. Ocu biti upućena molba za kanonizaciju prvoga hrvatskog Sveca.

Ova godina je jubilarna godina Bl. Nikole: 50. godišnjica, što je proglašen blaženim. Za tu zgodu je odbor za Svetu Zemlju štampao nekoliko stotina tisuća blaženikovih sličica izrađenih prema umjetničkim slikama. Takvu jednu sličicu trebalo bi da nabavi svaki blaženikov štovatelj kod svog župnika.

Prvi hrvatski Svetac će svom narodu izmoliti mnogo blagodati, a među tima i tu, da hrvatski narod bude očuvan od strašnoga svjetskoga klanja. *K. M.*

Izvorna novela „Obitelji“

Sin — doktor

Napisao Ivo Balentović

»E, nije u redu. Nije lijepo od njega!« rekoše ljudi, kad im je čiča Bonifacije jednog sunčanog dana ispričao: kako se morao razočarati u rođenom sinu.

Do sada ga ponos ispunjavao kad bi mu spomenuli:

»Imaš sina, čiča — sina doktora!«

»Ehe, sina doktora.«

Vodili se monotoni razgovori kraj kazana rakijskih u tihe mirisne jeseni pune ploda i blagoslova Božjega, o životu i smrti. Nabrajale se tegobe seljačke i isticala prednost gospodskog života, koji teče lagodno i bez žuljevitih ruku.

»Puno ih je već iz našeg sela otišlo u gospodu. Da!« govorili starci, »a poslije se navrnu još po koji put, ne pogledaju čovjeku seljaku u oči, niti nazovu u pozdravu Boga. Uzdignu se visoko i zaborave na svoje rodno gnijezdo.

Čiča Bonifacije u tim zgodama šuti pognute glave. Šuti i šmrca. Nešto ga davi u grlu. Progovara sumorno:

»Jest, ljudi, taman se tako dešava.«

A nakon te zgode, tog doživljaja, koji mu često izazove bijes i ogorčenje, on šuti još dublje, sluša razgovore, zbraja godine, potrošenu snagu i novac u minulim danima.

Konačno je svima o tome pričao. Neka znaju. Nek zna cijelo selo. Baš ga briga. Nek se pripovijeda. Nek puca bruka.

Pa kad se netko naivno u razgovoru spotakne o njegov slučaj, on se namrgodi i prokune sve doktore na ovome svijetu. Opet tada zapadne u nepoželjne misli. Lice mu se osjenča tugom i ljutinom. Odlazi kući i svraća se u staju, podmiruje marvu. Grabi vodu i sluša kako škripi đerma, izlijeva vodu u modri plehnati sud, sluša kako kobila cmrljuga, balav joj vodeni mlaz cijedi iz usta, i kad se napije, zemljaska zadovoljno zubima.

Dvadeset je godina prošlo, i danas je čiča trom i nema u njemu one nekadanje snage. Nema one krepčine i u nogama se javlja olovna težina. Doba je to, kad bi čovjeku trebalo više odmora. Zamjena bi trebala. Ali čiča Bonifacije toga ne će dočekati.

Pred dvadeset godina jedini je njegov sin pošao u školu. I već onih prvih dana, točno je čiča zapazio, kako mu dijete s radošću guta knjige. A on sam, čiča Bonifacije, dvije godine derao hlače na školskim klupama i sretan i blažen jedva dočekao čas kad je otac učitelju dao debeloga brava, samo da dijete ne gubi više vrijeme u školi.

A onda, eno, sin se njegov, šmrkavo kepče, zanosi knjigom i učitelj ga hvali, dariva odlikom, kroz četiri godine govori čiči stalno i uporno u uho: kako je dijete bistro, kako je talentirano za školu, i da bi bila velika šteta da propadne.

Pošlo dijete u školu i počeo Bonifacije da se dvostruko znoji nad plužnim rasovama, samo da dijete može održati u gradu, da ne oskudijeva i ne strada.

Dizao on često i zajmove, jer je trebalo redovito novac slati, a u jesen: prodaj krmka, prodaj kukuruze, suvišak pšenice, zobi, pa podmiruj i dugove i nove potrebe.

Tako dijete prešlo i na sveučilište, a tako čiča zapao i u veće dugove, prodao zbog krajnje nužde i dio zemlje, a teška, veoma teška srca.

Kad je sin konačno svršio nauke, postala njegova pisma kući sve kraća, posjeti sve rjeđi. Kad je i došao, odlazio natrag brzo, nalazeći stotinu izgovora.

Ali čiča Bonifacije bio pun ponosa:

»E ljudi, kaže mi sin, da će pravo u advokate.«

»Pa, valja mu! Advokati najbolje beru.«

»Jest, čovječe, jest. A oni ti brate, i ne siju, a žanju!«

»Hahaha! Baš je tako.«

Prošlo mnogo vremena, mnogo bijede i jada nad selom, a čiča Bonifacije često pitao seoskoga listonošu:

»Je l' baš ništa, kažeš?«

»Ništa.«

I sutra opet:

»Ništa za mene?«

»Ništa, čiča, ništa!«

Dolazili ljudi iz grada, đaci, i mlađi i stariji, pa pričali rastuženom čiči Bonifaciju:

»Sin ti u jednoga advokata radio do neki dan. A sad i on položio advokatski ispit. Evo, za mjesec dva, pa će i on otvoriti svoju kancelariju. Budi sretan što imaš sina doktora.«

»Hm!« pljucnuo čiča Bonifacije. »Sina doktora. Lijepo je to, istina. Ali sam za tog sina slupao pet jutara najbolje oranice, dobar dio života i sve drugo, sve za njega, te za njega. Danas sam već starac, bolu me noge, reumatizam me muči, a nemam zamjene. Sin mi je u gradu, gospodin, doktor, a šta ja imam od toga? Ništa! Već je godinu dana, a da mi ne piše. A prije je pisao svake nedjelje. Jest. Prije dok me je trebao. Sad me, znači, ne treba. No tko bi rekao, da će to ovako biti, Bože dragi. Da sam to prije mogao misliti. Danas, hm...«

Kašljao čiča muklo i govorio nekako posprdno ženi:

»Eto, stara, imaš sina doktora.«

»Pa hvala Bogu! Nego znaš,« predlagala žena, »da odeš tamo do njega. Da vidiš, kako on misli sada. Hoće li nam moći štogod pomoći. Evo, jadi moji, trebala bih vunenu maramu. I jedne dobre naočale. Baš bi mi on to mogao kupiti. Advokat je.«

Dugo smišljao čiča. I smislio.

Krenuo željeznicom na daleki put. Opremio se, kako je najbolje znao. Na glavi mu šubara, na njemu vuneni kaput, a hlače od plave čohe. Stara roba, kakve danas više nema. Na nogama novi opanci kajišari, a na leđima puna bijela

torba. Ponio čiča Bonifacije milosti za sina. Nekoliko kobasica i jednu najdeblju — kulinovu seku. Dobar komad tanke mesnate slanine. A stara mu ispekla veliki priprosti kolač sa stučenim orasima, koji je uvijek tako rado jeo.

Stigavši u grad zbunio se čiča i teško snalazio. Ali se ponos zatalasao u njemu pri pomisli, da mu je sin ipak ugledan gospodin i da ga svi poštuju u ovom dalekom i njemu nepoznatom gradu.

»Sad je moj,« — razmišljao čiča. »Ja sam mu došao u goste i baš mi ne će biti krivo, kad se prošetamo između ovih kućerina, a ja koračam kraj njega. Ja, prosti seoski čiča, a on: advokat i doktor. E, ipak mi muka nije posve uzaludna.

Na glavnome trgu kao u košnici. Mnoštvo ljudi pa čiča zastao i zamišljeno otpljunuo. Čudi se životu grada i motri ljude, koji se na njega ni ne obaziru. U jednoj skupini, gle, gle, je li moguće, ide — on!

Čiča razrogačio oči. Motri ga, kako se nekud mnogo promijenio. Na njemu crnina, lice mu blijedo i odveć prozirno. Htjede čiča da zovne sina, ali ga ovaj spazi i opet hitro okrene glavu, pa proslijedi. Da li ga je vidio? tako se čiča pita i uporno u sebi tvrdi: Vidio me je, nisam lud, a nije ni on, jer je glavu naglo okrenuo.

I po stoti put ponovio čiča stojeći na jednom istom mjestu:

»A, tako?«

Zažgao lulu i opet u sebi raspredao ista pitanja i iste misli, te na koncu i opet propentao:

»Gle, zar tako?«

I vratio se na kolodvor, pa prvim vlakom natrag u selo. Pričao ljudima o tome na sva usta Ljudi klimali glavama i svi rekli jedno — isto:

»E, baš nije čovjek kad je takav, pa makar je i sto puta doktor.«

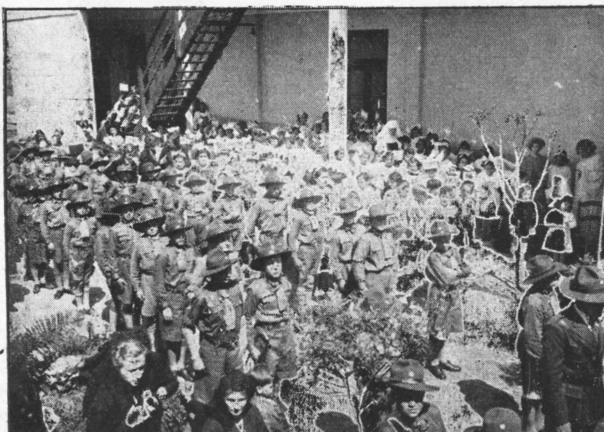
Hrvatski iseljenici u Argentini

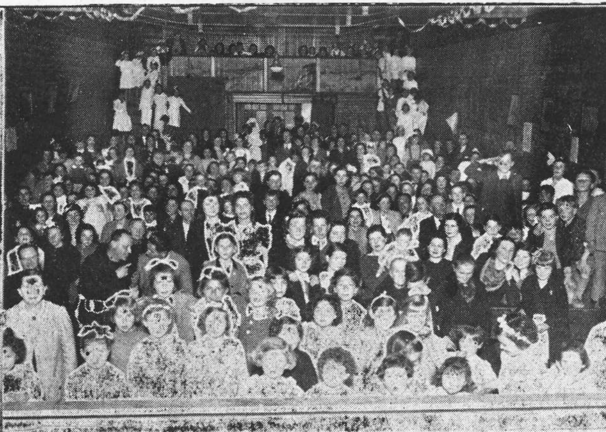
O. LEONARD RUSKOVIĆ BLAGOSLIVA ŠKOLSKU ZASTAVU ZAVODA KRISTA KRALJA NA DOCK SUDU KRAJ BUENOS AIRESA. ZAVODOM UPRAVLJAJU NAŠE ČASNE SESTRE MILOSRDNICE IZ ZAGREBA

KUMOVI, KUME I DOBROTVORI ZAVODA KRISTA KRALJA NA DOCK SUDU POSLIJE BLAGOSLOVA ZASTAVE NA SLICI JE PRIJATELJ NAŠIH ISELJENIKA O. HENRIK BESSERO, ARGENTINSKI FRANJEVAC

ŠKOLSKA DJECA ZAVODA KRISTA KRALJA NA DOCK SUDU PRIGODOM BLAGOSLOVA ŠKOLSKE ZASTAVE

S PRIREDBE, KOJU PRIREDIŠE HRVATSKE SESTRE MILOSRDNICE PRIGODOM BLAGOSLOVA SVOJE ŠKOLSKE ZASTAVE

Cvijeće, stabla i praznovjerje

Napisao Stjepan Gotvald

»O, kako je to krasan cvijet! Kako se zove?« upitao me gospodin savjetnik, kada sam mu za imendan donio cvatuću hortenziju.

»Kako — hortenzija?! Lijepo je to cvijeće. Hvala lijepa, na vašoj pažljivosti, g. profesore, ali ja to cvijeće ne mogu primiti, jer ono donosi nesreću i bolest u kuću!«

»Kako, g. savjetniče, odakle vi to zaključivate, da bezazleno cvijeće ima takvu tajnu moć?«

»Moja pokojna sestra mi je pričala i dokazala, kako je to cvijeće unijelo u njen dom veliku nesreću.« Eto tako još danas misli g. savjetnik i vjeruje u neku magičnu moć hortenzije! No međutim mnogi drugi ljudi danas tako su praznovjerni i vjeruju u magičnu moć različnog ukrasnog bilja. Tako na primjer vjeruju mnogi ljudi, da asparagus, pa arankarija donose u kuću bolest, a mogranj, kukurijek, pa muka Isusova donose nesreću; četverolisna djetelina da donosi sreću; tko nosi uza se cvijet petoprste, postaje ljubimac žena itd.

Kako je došlo do praznovjerja? Uopće je praznovjerje uhvatilo duboki korijen u našem narodu i često dolazi radi takvih zabluda do nesreće Danas nam zaista nije potrebno praznovjerje, da pomoću njega tumačimo mnoge pojave, koje prije nisu mogli razjasniti, jer smo danas veoma napredovali na polju fizike i kemije. Praznovjerje u bilinstvu potiče još iz pradavne prošlosti, iz vremena primitivnog čovjeka. Život je već primitivnog čovjeka primorao da segne za biljkama. On ih je sve većma upoznavao. Naišao je na ljekovite biljke, na otrovne, pa na takve, koje su ga omamile. Sva ta djelovanja je u svom neznanju pripisivao nekim višim silama — magiji, pa čak i božanstvu. Tako još i danas misle mnogi primitivni narodi. Neka urođenička plemena na otoku Madagaskaru drže, da biljka taughinu ima čudesnu moć i zato oni nastoje pomoću nje pronaći zločinca. Svećenik naime sipa u prah stučenog sjemenja od te otrovne biljke u čašu napunjenu sokom od banana. Pred uzrujanom masom pruža onda tu mješavinu optuženom, koji ju mora popiti na prije dobiveni zalogaj kuhane riže i tri komadića osušene ptičije kože.

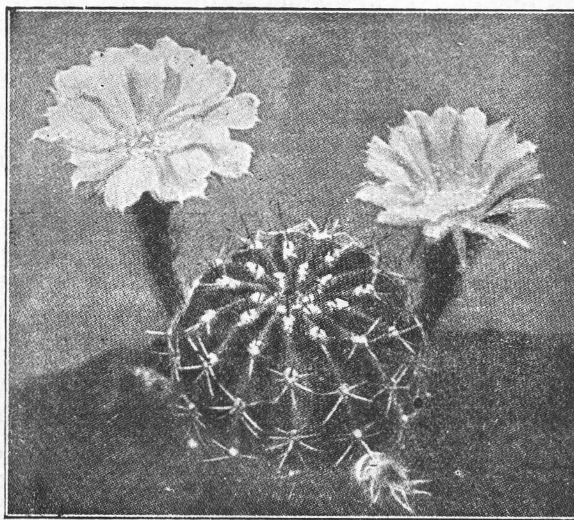
Ako osumnjičeni izbaci ptičju kožu kada počima otrov djelovati, onda mu svećenik mora odmah pružiti protuotrov, jer je božanska moć — taughine — dokazala njegovu nevinost. Naprotiv ako ne izbaci ptičju kožu, onda je kriv i zaslužuje smrt. Tad ga prepuste otrovnom djelovanju da u strašnim mukama umre ili mu se smiluju i dotuku ga kolcima, jer je to odredilo božanstvo!

Slično pripisuju takvu moć drugim bilinama i neka afrička plemena u Gambiji — Sierri Leoni pa u zapadnoj Africi.

Vjere starih naroda pripisivale su različnim biljkama mističnu moć. Stari Egipćani vjerovahu, da duša pokojnika ima krila i da leti na drugi svijet i da tamo sjeda na krošnju orijaškog božanskog stabla — SIKAMORE.

Stari Židovi obožavali su hrast i cedar, zato su svoje proroke zakapali pod tim stablima. Na izvoru Jordana rastao je prastari cedar, na koji su Židovi vješali različne predmete, koje žrtvovalu tom cedru. Molohu žrtvovahu pod stanovitim stablima krvne žrtve — svoju djecu. Proroci Jezaija i Hosea ustadoše protiv tog običaja i ukoriše svoj narod radi takvog strašnog praznovjerja.

Grci su praznovjerje u bilinstvu nazvali BOTANOMANTIJOM. Stari Grci su se često služili magičnom moći biljaka u dvojbenim slučajevima ili

ECHINOPSIS AUREA

Slika iz knjige S. Gotvalda „*Cvijeće i ukrasno bilje*", koju je izdalo Društvo sv. Jeronima među svojim izdanjima za g. 1940. Knjigu mogu dobiti naše pretplatnice uz iznimnu cijenu od 8 Din

u neodlučnim momentima. Napisali bi na lišću dotične dvojbenosti i onda bi ih izložili vjetru. Onaj list, koji bi vjetar najprije odnio, imao je da odluči po Božjoj volji. Kod starih Grka bila je poznata sveta maslina na Akropoli ili sveta palma na otoku Delosu.

Tacit spominje u svojim djelima, da je božica Beleda svoju proročku moć crpila iz različitog bilja. Plinije iznosi u svojoj 24 knjizi velikog prirodopisa, već po Demokritu spomenutu mističnu biljku »AHEMENIDON«, koja da potiče iz Indije. Tu biljku bi metnuli u vino pa su to piće davali tvrdokornim lažljivcima. Po noći bi ih onda spopali strahoviti sni, koji su ih toliko izmučili, da bi sutradan sve priznavali.

U Sv. Pismu se spominje »drvo dobra i zla« i »drvo života«. Nimrod je prema kazivanju vidio u višim sferama na jednom velikom stablu neki cvijet, koji je imao magičnu moć. Zvali su ga »izahir-amelu«. Tko bi taj cvijet brao, taj bi se za uvijek pomladio. Muhamed je naučavao, da po-

stoji mistično orijaško stablo zvano tuba, koje samo Bog može nadzirati.

Stari Kelti obožavahu i štovahu hrast ljutik. Na njegovu su krošnju vješali lubanje svetih konja. Šuštanje suhog lišća krošnje bilo je pojačano kroz te šuplje lubanje, pa ga smatrahu glasovima bogova. Svećenici bili su tumači tih tajnovitih glasova, poruke bogova. I stari su Germani obožavali neke biljke, kao jasen, hrast, a od Slavena uzeše i lipu. Sv. Bonifacije, mučenik i krstitelj Germana, znao je za to praznovjerje. Tako je jednom za propovijedi sasjekao takav sv. hrast. Germani mišljahu, da će za to svetogrđe Bog kazniti Bonifacija. Međutim kako Bog nije poslao gromove, niti ikakve kazne, vjerovaše u riječ Božiju i prelažahu na kršćansku vjeru.

Stari Slaveni, dok nisu primili krst, nisu imali hramova. Oni su svoja poganska bogoslužja vršili vani, jer su za svoja svetišta izabirali velike lipe. Pod takvim svetim lipama slavili su svoje svečanosti i tu žrtvovali svoje zarobljenike. Svoje ratne trofeje vješahu na krošnju lipe. Sv. braća Ćiril i Metodije znali su za štovanje lipe, pa su zato počeli Slavenima propovijedati s uspjehom riječ Božju pod lipama, jer su se tu najradije sakupljali. Sve do danas se kod Slavena sačuvalo štovanje lipe. Kod svih slavenskih naroda vidimo običaj da sade lipe oko crkve, dvoraca, na trgovima itd.

Praznovjerje kod urođenika. I na drugim kontinentima, gdje još vlada niska kultura, nalazimo kod različitih urođeničkih plemena obožavanje različitog bilja. Veliki engleski prirodnjak Darvin opisao je prije osamdeset godina, kako je na svojim naučnim putovanjima naišao na stabla okićenih krošanja s različitim predmetima, odjećom i hranom. To su žrtve, koje Indijanci pridonašahu tim moćnim biljkama. Osobito su to činili onda, kad su preporučivali svoje prošnje svetom drveću i njihovoj moći, da im posluži sreća u lovu i u borbi s neprijateljem. Južnoamerički Indijanci obožavaju još danas neke vrste palma. Hindi u Prednjoj Indiji i na otoku Cejlonu obožavaju filodendrone sa velikim zračnim korijenjem. Neka urođenička afrička plemena obožavaju smokvu. Urođenici otoka Tahiti još su pred nekoliko decenija žrtvovali ljudske žrtve svetom drveću.

Na početku svakog urođeničkog sela na otoku Formosa stoji staro »sveto stablo«, koje se već izdaleka vidi. Urođenici smatraju to drvo stanom duša umrlih seljana dotičnog sela. Svake godine za vrijeme berbe zalijevaju ta stabla najboljim vinom, da bi i duše nešto dobile od ubranog ploda.

Čovjek je imao od uvijek smisla i za ljepotu, pa je posegao i za šarolikim mirisnim cvijećem i njime se kitio. Moglo se kad dogoditi, da je jaki miris djelovao i omamio okićenog ili da mu se dogodila kakva druga nezgoda, dok je nosio uza se kakvo cvijeće. Sve takove slučajnosti, koje su bile izazvane djelovanjem jakih mirisa, otrova ili uslijed kakve druge, nesmotrenosti, prebacili su uslijed neznanja na magičnu moć biljke, kojom se dotična osoba zakitila. To se onda usmenom predajom prenosilo i sve većma maštanjem uvećalo i tako nastadoše bajke o magičnoj moći biljaka.

Miris bunike djeluje na živce. — U francuskom liječničkom rječniku zabilježen je ovaj slučaj: U nekoj građanskoj obitelji provincijalnoga gradića, koja je uvijek živjela skladno, pojavio se najednom razdor, svađa i mržnja. Nitko nije znao uzrok tim obiteljskim svađama. Jednog dana nađe domaćica na peći vrećicu sa suhim cvjetovima i sjemenjem bunike. Ona baci tu vrećicu kroz prozor na ulicu. Razdor je od toga dana prestao. Zavladao je opet lijep, složan obiteljski život. Dakle bunika ima u sebi tu magičnu moć da donosi nesreću! No danas znamo, da se u sjemenkama bunike nalazi jedna tvar, koja osobito u ugrijanom stanju djeluje razdražljivo na naš živčani sustav, pa je prema tome ona izazvala one svađe. Tu dakle nema mjesta mistici!

Razumije se da su se takvi i slični slučajevi mogli uvijek događati i da se događaju. Baš takva djelovanja različnih biljnih tvari i sokova na naš organizam izazvala su mnoga maštanja u mističnom i neznalačkom srednjem vijeku. Tada su vještice, vilenjaci i vračare upotrebljavale različne biljke, da svojom magičnom moći opsjednutog čovjeka oslobode od đavola ili opet da za novac drugog proklinju. To je lijepo prikazao Goethe u svom Faustu. Zanimljivo je spomenuti da skoro kod nijedne čarolije ili čarobnog napitka nije manjkao toliko poznati gorki pelin.

Viline rašlje. — Da još spomenemo čarobnu moć vilinih rašlja (rašlje od vrbe, lijeske ili kovine), s pomoću kojih nalazimo vodene ili rudne žile u zemlji. Danas znamo i tu čaroliju. Micanje rašlja se temelji na elektromagnetičnom strujanju u zemlji. To se strujanje osobito očituje tamo, gdje imade tekuće vode ili ruda u zemljinim dubinama. I tako se redom sve te na oko magične pojave temelje na različnim prirodnim zakonima i bez trunka kakve magičnosti.

Istina je to, da je različno bilje, koje je možda nekad bilo u kakvoj mističnoj vezi s čovjekom, ostalo do danas kao vidni znak — simbol za različne zgode i svečanosti, veselja i žalosti. Tako mirta u svatovima, lovor vijenac kod kakve slave ili pobjede, cvjetni vijenac na odru, tuja na groblju, jela ili božikovina za Božić itd.

Albanci pod talijanskom upravom

(Nastavak)

Napisao Vilim Peroš

U jednom smo omanjem lokalu sreli jednoga Albanca iz Skadra, koji je dulje vrijeme boravio u Dubrovniku. Poznat mu je i Zagreb, te govori lijepo hrvatski. Zanimalo me je njegovo mišljenje o talijanskoj okupaciji pa mi je, kad se je uvjerio, da može govoriti slobodno, govorio o novoj upravi. Od njega sam saznao, da su se isprva neki manji odredi Albanaca zaista i oprli Talijanima, ali je taj neorganizirani otpor bio ubrzo skršen; u jednom su okršaju navodno imali i Talijani tridesetak mrtvih, dok je Albanaca poginulo daleko više.

Kad su osim toga Albanci saznali za bijeg ministara i kralja Zogua, predali su se bez ikakve borbe.

U Skadru su muslimani još i sada navodno neraspoloženi prema Talijanima, dok su katolici radosno primili talijanske vojnike. To on objašnjava time, što je vlada kralja Zogua bila upravo nepodnošljiva, jer se je on brinuo samo za to, da on i njegovi najbliži žive u obilju i bezbrižno, dok se kroz ovih 20 posljednjih godina nije u općenarodnom pogledu gotovo ništa uradilo: zemlja je i dalje ostala neuređena, ljudi su bili bez zarade, a ceste (da se o željeznici i ne govori) su ostale u onakvom stanju, kakve su bile i pred 20 godina. Kao što se nije ništa učinilo na ekonomskom području, tako se gotovo ništa nije poboljšalo općenarodno stanje ni na administrativnom, prosvjetnom, kulturnom i vojničkom području, pa je država ostala i dalje u veoma teškom položaju.

Radi toga se katolici nadaju, da će Talijani, ako ništa drugo, a ono barem uvesti red u državi i tako stati na kraj bezvlađu, koje je dosad vladalo u Albaniji, te da će općim javnim radovima poboljšati komunikacije, a time ujedno smanjiti i velik broj nezaposlenih.

Naš vodič je također rodom iz Skadra, a govori njemački. On nam objašnjava, da je za vrijeme vladavine kralja Zogua bio proganjan i zatvaran kao protudržavni elemenat, a sada, iako je pušten na slobodu, ipak ne gleda prijateljski na Talijane. Vidi se da bi ponovo bio spreman stupiti u borbu za narodnu slobodu.

Ujutro drugoga dana iskoristili smo raspoloživo vrijeme za razgledavanje skadarske čaršije i staroga grada Skadra. U »kočiji« tipa starih kočija tamo iz 1848. odvezli, ili bolje rečeno odrndali smo se prašnom cestom do podnožja staroga grada Skadra.

Stari grad Skadar smjestio se je na brdu, koje leži nasuprot ogoljelom Tarabošu, od kojega ga dijeli rijeka Bojana, što ovdje utiče u Skadarsko jezero.

Taraboš je sav gol i krševit, pa jedino na podnožju, uz obalu Bojane i Skadarskoga jezera ima nešto zelenila.

Poprište bitaka između Crnogoraca i Turaka, Taraboš izazivlje mnogo uspomena i asocijacija; na Taraboš je nekada, kako to piše Sava Štedimlija u knjizi »Skidanje maske« i Mićun Mikašev Pavićević morao na sebi vući mali top, jer ga je na to prisilio knez Nikola radi toga, što je Mićun Mikašev Pavićević neprestano bježao od bitaka, dok je u svojim pjesmama uvijek glorificirao borbu, oružje »svijetlo« i t. d.

Prvi počeci staroga grada Skadra datiraju tamo unatrag 200 godina pr. Krista. Pristup do zidina staroga grada Skadra nije nimalo težak. Neposredno pod ruševinama grada nalazi se željezni kavez, u kome se nalazi grob žene jednoga turskoga velikog vezira, koju je narod radi njenoga krjeposna života štovao kao sveticu; preporučiti s njenom blagoslovu značilo je sigurno imati blagoslovljen brak, makar žena bila i nerotkinja.

Za kratko vrijeme uspeli smo se do zidina staroga grada Skadra. Debeli zidovi (neki preko 1 m debljine) još su i danas dobro uščuvani, što je jasan dokaz, da su bili građeni čvrsto i solidno.

Vodič nam objašnjava, da je sve do 1912. god. Skadar bio nastanjen, a onda da su ga počeli rušiti. Zid do zida i kamen do kamena svjedoče da je nekada stari grad Skadar bio čvrsti štit, koji je stanovnike grada dobro branio od neprijateljskih nasrtaja.

Duboki, mračni zatvori govore nijemim jezikom o patnjama onih, koje su gospodari grada bacili u tamnice pod gradom, a četiri zarđale debele karike na jednom zidu ostatak su naprava za mučenje, na kojima su vlasnici grada vješali svoje neprijatelje.

Spuštamo se s lijeva u jednu veliku podzemnu prostoriju, na čijim se vlažnim zidinama opažaju tragovi dva kata; ta je prostorija prije turskoga gospodstva služila za obavljanje službe Božje katolicima, a poslije je jedan turski vezir podigao u njoj sebi harem na dva kata.

S vrha zidina staroga grada Skadra veoma je lijep pogled na svu skadarsku okolicu. Prema istoku vidi se čitav grad Skadar, koji jedna ulica dijeli na dva dijela: desni dio grada nastanjen je katolicima, a lijevi muslimanima. Slijeva se je smjestio nad Bojanom Taraboš. Na Bojani su podignute naprave za ribolov, koje se u obliku cik-caka prostiru s jedne na drugu stranu rijeke.

Straga se nalazi džamija s jednom velikom i 14 manjih kupola, koje su pokrivene bakrenim krovom, a zelenilo patine uhvatilo se je po vrhovima kupola. Nekada je i ta džamija, kao i velika većina današnjih džamija, bila katolička crkva, a kad su Turci zauzeli Skadar, onda su križ zamijenili polumjesecom...

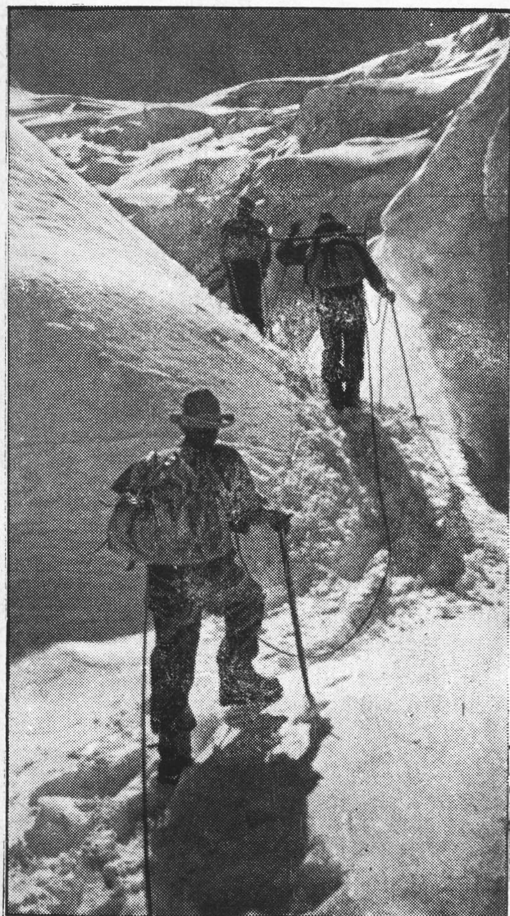
Nijemci južnoga Tirola

Napisao Josip Zidarić

Sad se ostvaruje u djelo sporazum Italije i Njemačke, da se iz sjeverne Italije pomalo isele oni Nijemci, što su iza svjetskoga rata pripali pod vlast Italije. Toga je njemačkoga svijeta u južnome Tirolu pod vlasti Italije otprilike 200 do 250.000. U prošlosti se ljudskoga roda mogu naći primjeri, da je nastala seoba kojega naroda To se događalo i u novije doba. Ali se događalo u krajevima, gdje je kultura bila na nižem stepenu. Seljenje Nijemaca iz sjeverne Italije bio bi zaseban primjer, gdje se vidi, da će se iz kršćanske kulturne države seliti starosjedioci u drugi kraj, u drugu državu. Svrha bi toga djela bila, da se između dvije savezničke države, Njemačke i Italije, ukloni razlog, koji bi kada mogao dovesti do svađe. Nijemci, koji bi stalno živjeli kao podanici Italije, zacijelo bi i stalno čeznuli, da onaj kraj, u kojem stanuju, pripadne Njemačkoj.

Ali nije ostalo kod toga. Njemačka traži i od svojih sunarodnjaka, koji stanuju po ostalim evropskim zemljama, neka se presele u današnju Njemačku. Tako se već dogodilo i s Nijemcima iz Litve. Prema tome ide se za tim, da se izmjenom stanovnika stvaraju čiste narodne države te se pojedini narodi ne bi mogli potužiti, da su njihova braća u tuđem ropstvu. Danas nažalost možemo reći, kako je među narodima Evrope nastala tolika opreka, da gdjegdje ljudi naprosto ne podnose ljudi drugoga jezika, već je nastala manija silom ili milom nagnati ljude drugoga jezika, da se odreku svoje narodnosti ili da zaborave na nju. Kako vidimo, predložen je kulturnim narodima prijedlog da se preseljivanjem stanovnika drugoga jezika uklone razlozi, zbog kojih se svađaju pojedini narodi.

Ali mnogi od stanovnika, koji bi trebali preseliti, boje se onoga, što bi im trebao biti narodni ideal. Vidi se to po glasovima, koji se podižu na nekojim mjestima protiv tih prisilnih preseljavanja.

Slika lijevo:
U TIROLSKIM ALPAMA
Foto Tobis

Možda je glavni razlog u tome, što je seljački svijet veoma odan zemlji, koju obrađuje. Naviknuo se živjeti u svom kraju, a kad bismo te ljude preselili u drugi kraj, oni bi silno čeznuli, da vide stari zavičaj. Lakše se je priviknuti, da živiš u gradu, ako si prije živio u kojem selu, nego li se priviknuti da živiš u drugome selu. Imamo i s kolonistima u našoj državi iskustva Bilo je kolonista, koji su dobivali i besplatno zemlju pa bi je iznajmili drugome i živjeli bi stalno u starome kraju. Bilo je kolonista, koji su se sa stokom i inventarom preselili u daleki kraj u našoj državi, i propala je sva obitelj. Znamo i sami, kako često i kod nas sama sela žive svako za se svojim zasebnim životom, svako ima svoje običaje, svoju nošnju. Upravo bismo se mogli bojati, ne će li gdjegdje nastati i u samim selima izrođenje zbog toga, što su u braku muž i žena po krvi jedni drugima preblizu. I lako je razumjeti, da je napriliku teško seljaku iz kakvoga sela, recimo u Banatu, tražiti za se djevojku iz drugoga sela, kad možda svako selo u okolini govori tako rekavši drugim jezikom. Pogotovo je teško, ako su stanovnici izmiješani još i po vjeri.

TIROLCI PLEŠU OKO SVIBANJSKOG DRVA

Preseliti se u drugi kraj, znači za seljaka obrađivati drugačiju zemlju, koje ne poznaš, piti drugačiju vodu, naviknuti se na drugačije vrijeme, na jaču sušu ili na veću vlagu, na drugačiji raspored mraza, poplave, na drugačiju pašu za stoku. K tomu se treba prilagoditi i drugim

Slika desno:
DIVAN POGLED KROZ ŠUMU
LEDENIH SIGA U TIROLU
Foto Ufa

običajima, a često puta i drugačijoj narodnoj nošnji. Pokušaj s južnim Tirolom ima u sebi tu osobitost, što, tako rekavši, oni ljudi, koji su se rodili u onome kraju, ne će više moći isti kraj smatrati kao svoj zavičaj.

Kome nije poznata slikovita nošnja Tirolaca, narodni običaji i izrazite osebine života, po kojima su Tirolci poznati nadaleko. Sve to pokazuje, kako su oni srasli zajedno sa svojim dosadašnjim zavičajem. Hoće li oni to zaboraviti i priviknuti se Bog zna gdje drugdje? Sad bilo kako bilo, ipak je zanimljiv taj novi pokušaj, da se između dvije države uklone razlozi, koji bi danas sutra mogli prouzročiti kakvo narodno neprijateljstvo.

Politika među životinjama

Mravinci

Napisao Paul Keller

Mjesto Mravinci nalazi se pod stasitim borom. Ima 90 četvornih metara i prema posljednjem brojenju 567.319 stanovnika. Zato se punim pravom brojilo u velike gradove. Stanovnici Mravinaca odlikovali su se silnom marljivošću i radinošću.

Jednog dana provali kroz gradska vrata u Mravince jež. Zaiskao je stan. Načelnik izađe mu u susret. Klekao je pred njim na svih šest nožica i izrekao govor gledajući nekamo u zemlju: »Mnogo poštovani gosp. Ježe, ne nalazim dosta riječi da izrazim našu radost, što si pohodio naš grad. Žalim, što te moram ražalostiti. Mravinci su samo tvornički grad, u kojemu se radi dan i noć. Ni vrtova nemamo, osim plantaže osjaka i male šumice. A na žalost ni stana za tebe nemamo.

Jež namršti čelo i reče: »Ja sam putnik i ne ću se maknuti odavle, dok ne istražim Mravince uzduž i poprijeko. Ovo je moj životni prostor. Prije svega želim ovdje držati predavanje o mom životnom nazoru.«

Načelnik se na silu nasmiješi.

Predavanje bilo je određeno za šest sati na večer. Pošto ulaznina nije bila povećana, došao je čitav grad. Jež je počeo odmah govoriti o teškim opasnostima, koje prijete mravljemu narodu. U nedalekom susjedstvu živi Myrmecophaga jubata, to znači Mravožder grivaš, koji je pored svoga jednostavnog imena mrska zvijer. Ima šiljatu gubicu i ljepljiv jezik od lakta. Njim hvata i ubija mrave. Ako naprotiv pogledaju njega, Ježa, moraju priznati, da nema ni šiljate gubice ni ljepljive jezičine.

Tada zaište riječ jedan mlad mrav i reče: »Da li uopće može k nama doći životinja iz Južne Amerike, kad se naš grad ne nalazi u Americi?«

Jež se rasrdi: »Ha, ti drzoviti žutokljunče! Jeste li kad čuli sličan nesmisao? Zar ne može jednog dana Myrmecophaga jubata doploviti k nama lađom bez putnice? Zar sve inozemne životinje nijesu došle k nama na takav način?«

Skupština zaklima glavama na te riječi i načelnik reče, da mrav ima biti kažnjen.

»Dakako«, reče Jež. »Ja ću ga sam smaknuti.«

Progutao je krivca i s njim trideset drugih mravi, koji su stajali u blizini.

Narod se od toga prepadne, ali načelnik ih je mirio: »Valjada se ne ćete buniti radi tako malene zabune tako velika gospodina. Čuli ste, da je ovo njegov životni prostor.«

I Jež je ostao u Mravincima. Narod se smanjivao, broj stanovnika pao je za devedeset posto. Onda naposljetku skupi načelnik tajno sve, koji su još bili ostali u životu, i dignu se na Ježa. Ali našli su ga mrtva. Pretrpao je bio želudac mravima, i liječnici su konstatovali, da se otrovao mravljom kiselinom.

HITAC U TAMI

ROMAN O TAJNI JEDNOG UMORSTVA — NAPISALA ANA HRUŠKA — PREVODI V. S.

(Nastavak)

Pribilježio si je još prezime i broj tog stražara, da ga u slučaju potrebe može pozvati za svjedoka, i zatim pošao u bližu kavanu, koje su se vrata upravo otvorila.

Dok je čekao na kavu, koja je tek morala biti skuhana, razmislio je još jednom o svemu, što je proživio ove noći.

Ponajprije je htio, da podnese izvještaj komesaru Heidingeru, a zatim posjetiti majora pl. Marchstättena.

XIV.

Major pl. Marchstätten vrati se sa svoje uobičajene jutarnje šetnje loše raspoložen kući. Zapravo je sada bio uvijek loše raspoložen, otkako je posjetio Hartviga Hentera i od njega morao čuti onako čudnovate stvari o Lidiji. I ono, što ga je najviše uzrujalo, nije bilo ono, što je Henter pripovijedao — jer je to majoru bilo nevjerojatno i smiješno — nego to, što se Lidija sastala s Henterom, i to još noću i na otvorenoj cesti! Kad bi to doznala kriminalna vlast! Ta i onako se govorkalo o njoj i Henteru...

Major se polagano smirio i glede toga, to više, što ga je Henter osiguravao, da prigodom njihovog razgovora nije bilo na daleko i široko nikakvog čovjeka.

Kad je prispio kući, Lidija je spavala — tako su mu naime rekli — i majoru je sada po prvi put palo u oči, da njegova kćerka u posljednje vrijeme mnogo spava po danu...

Najprije je dakle pozvao k sebi svoju ženu. Majorica, blijeda i nježna gospođa, koja je od vjenčanja trpjela pod oštrom komandom svoga muža, došla je odmah i nemalo se prestrašila, kad je ugledala okomit nabor na čelu majora, jer je to uvijek nagoviještalo buru.

Bura se doista odmah uzdignula. Major je optuživao svoju ženu, da je loša, nemarna majka, koja se nikada nije dovoljno brinula za kćerku, jer inače ne bi bilo svega onoga, što se u posljednje vrijeme zbilo. Može li ona možda tajiti, da je u svoje vrijeme tolerirala Lidijinu ljubav prema Holcmanu i njega samoga tako dugo obrađivala, dok konačno na sve nije pristao, premda je uvijek bio protivan tome braku. A sad eto posljedica: Lidija je udovica i svjetina vuče njenu čast po blatu! Ali ni to nije dosta, ona se ni sada ne brine, što radi kćerka, koja se noću vozika po cesti i sastaje s Henterom! I major je prispio tako daleko, da je svojoj ženi ispripovjedio ono, što mu je saopćio Henter...

Siromašna majorica, koja o svemu tome nije imala ni pojma, ali je navikla, da bude krivac svih neugodnih događaja, snažno se prestrašila i vidjela svoj spas u gnjevnoj odbrani, to znači, postavila se na stanovište, da ono, što nije mogla razjasniti, jednostavno prikaže kao smiješno iznašašće. Ako Henter nije cijelu stvar izmislio, onda je on bio pjan ili ga je zavela sličnost. Posve je isključeno, da je Lidija ikada u noći tajno napustila kuću ili govorila takve ludosti o duhovima. Uostalom treba je samo pitati...

Ovo shvaćanje njegove žene iznenadilo je majora. Zar Henter nije mogao biti pjan ili drugu ženu zamijeniti za Lidiju?

Pričekali su, dok se Lidija probudila, i onda je zapitali: 1. da li je noću napustila kuću? — 2. da li je u vezi s obitelji Alwingen? — što joj je svojedobno bilo zabranjeno. I 3. da li se možda bavi dozivanjem duhova, spiritizmom ili sličnim obmanama?

Lidija se najprije iznenadila, časak je izgubljeno i zamišljeno gledala preda se, a zatim je veoma odlučno potresla glavom i zanijekala sva tri pitanja.

»Ta znala sam ja!« odahnula je majorica olakšano. I major je odahnuo i umirio se. Hvala Bogu, sve je dakle bilo glupo brbljanje Henterovo!

Poslije podne istoga dana došla je u posjete Serena pl. Eltz. Marchstättenovi su se tome začudili, jer je saobraćaj s kućom Eltz posvema prestao, i major je mogao misliti zašto..

Serena se zgrozila nad lošim izgledom svoje prijateljice, koja se i inače veoma promijenila, te bila tiha, rastresena, šutljiva i zamišljena, kakva nije bila nikada prije. Ali nešto o »poremećenim živcima« ili »duševnoj depresiji« nije ništa mogla utvrditi. Hartvig se morao prevariti. To, da Lidija nije više mogla biti vesela kao prije, da je kao udovica postala tiha i sjetna i da je razmišljala o tome, ko je ubio njenog muža — sve je to bilo naravno. I ona je još iste večeri pisala Hartvigu nekoliko redaka u tom smislu.

Međutim major nije se mogao riješiti ove stvari. Svakog jutra na svojoj šetnji razmišljao je o tome i sjetio se mnogih stvari, kojih prije nije uvažavao. Prije svega promjena u Lidijinu biću. Časak je bila umorna i apatična, a zatim ispunjena bezgraničnim nemirom, smućena, puna tjeskobe i plašljiva. Dosada je sve to pripisivao žalosti. Sad mu se često pričinilo, da time još nije sve razjašnjeno, da se u njoj još nešto zbiva, što krije pred roditeljima. Zatekao se čak pri pomisli, da bi Lidija, kad bi htjela, posve lako mogla noću izići, a da toga nitko u kući ne bi opazio.

Njena soba, koja je imala poseban izlaz, odijeljena je od roditeljske sobe za spavanje sa više prostorija. Budući da su stanovali u vlastitoj kući, nije bilo nikakvih sustanara. Služinčad je spavala gore na mansardi. Pazikuća i njegova žena stanovali su doduše dolje, blizu izlaza iz kuće, ali prostor, u kojemu su spavali, ležao je na vrtnoj strani. Lidija je odavno imala vlastite ključeve od kućnih vratiju...

Kuda su zašle njegove misli? Major, koji se upravo vratio s jutarnje šetnje, ljutito je bacio

rukavice na stol. Dok je odlagao šešir i kaput, razmišljao je još: »Kad bih samo mogao igrati otvorenim kartama i otvoreno je zapitati, da li je u posljednje vrijeme vidjela Hentera? Ali zadao sam mu časnu riječ, da joj ne ću ni spominjati njegovog imena!«

Sjeo je u naslonjač i rukom prešao preko čela.

»Kakav li sam luđak!« promrmlja. »Kao da ne zadostaje, što je Lidija sve zanijekala — ona, koja nikada nije lagala!«

Tada neko je zakucao i sluga je predao majoru posjetnicu.

»Gospodin moli, da mu gospodin major dozvoli razgovor.«

Marchstätten je pročitao:

»Silas Hempel, činovnik kriminalne policije u Beču.«

Majoru se začas zacrnilo pred očima. Zar je doista ipak bila istina i zar je kriminalna policija doznala za noći sastanak? Zar dolaze, da Lidiju odvedu? Začas je ponovo došao k sebi.

»Molim,« reče on mirno.

Hempel je unišao. Major mu ponudio stolicu i uljudno ga zapitao, čime mu može poslužiti.

Detektiv je odgovorio:

»Dolazim, da vas zamolim za jednu obavijest. Ali prije toga rado bih vam nešto, što vam je zacijelo nepoznato, razjasnio. To vam međutim mogu reći, samo, ako mi obećate, da ćete šutjeti.«

»Govorite mirno,« Marchstätten će, »ja nijesam nikakva blebetuša i dajem riječ, da ću ono, što mi rečete, držati za sebe.«

»Radi se o ubici vašega zeta. Već mjesecima tragam za njim nezavisno od istražnog suda . . .«

»Nezavisno od istražnog suda . . .« prekine ga brzo major.

Hempel je glavom potvrdio.

»To znači, da nijesam ni časka povjerovao u sumnje istražnog suca i da sam radi toga u traganju pošao drugim putem.«

»Hvala Bogu! Imade ipak jedan čovjek, koji u mojoj kćeri ne gleda saučesnicu u tom zločinu!«

»Ne. Nadam se, da će se ovo moje mišljenje održati i kasnije dokazati, premda bih upravo pomoću vaše kćeri mogao utvrditi ubicu.«

Major je odskočio.

»Pomoću moje kćeri? Kakvog posla imade ona s ubicom?«

»Umirite se, gospodine majore, sve ćete shvatiti, kad vam ispočetka ispričam sve, što sam dosada utvrdio.«

I obavijesti ga vrlo jasno o svemu, od prvih tragova nogu ubice u suši do događaja posljednje noći, koji su mu pružili dokaz, da je ubica neki znanac gospođe Holcman. Zatim je Silas pokušao razjasniti majoru, da gospođa Holcman sama po svoj prilici ni ne sluti, da stoji u odnosu potčinjenosti prema ubici svog muža, i zacijelo ni ne zna, da je njen znanac ubica. Kao dokaz, da je to moguće, htio je navesti razne pokuse, što ih je izvršio profesor Charcot na klinici u Nancyu na licima, koje je hipnotizirao.

Ali tu ga je nestrpljivo prekinuo major, koji ga je dosada napeto slušao.

»Ostanimo kod golih činjenica, gospodine Hempelu! Sve, što ste mi pričali, logično je i jasno. Ja sam uvjeren, da je čovjek, kojega ste noćas vidjeli kraj auta iza Holcmanove vile, zaista već dugo traženi ubica. Ali isto tako sam tvrdo uvjeren, da se varate, kad mislite, da je pri tom umiješana moja kćerka. Žena, koja je noćas provalila u vilu i ondje nešto tražila, svakako je saučesnica ubice i možda naliči mojoj kćeri, tako te je nastala zabluda, da je to moja kćerka sama.«

»Uvjeravam vas, gospodine majore, da je zabluda posve isključena. Pazikuća, koji dobro poznaje gospođu Holcman, može vam posvjedočiti, da je bila ona sama. Glede toga ne postoji ni najmanja sumnja!«

»Ni časka ne dvojim, da ste u to uvjereni vi i Rozner. Usprkos toga ste se prevarili, jer je to naprosto nemoguće! Noć i umjetna rasvjeta varaju, a osim toga vi ste sami kazali, da vam je vladanje one žene bilo čudno i nenaravno. U tome leži zapravo već razjašnjenje: bila je neka druga žena. I zato su vam se pogled i kretnje pričinili drukčijima nego kod moje kćerke!«

»Nipošto! Oboje je bilo vezano hipnotičkim snom, u kojemu je bila gospođa Holcman.«

»Hipnoza! Glupost! I to je moderna prevara poput spiritizma i zazivanja duhova! Čudim se, što kriminalista ozbiljno uzima takve stvari u obzir, da razjasni nešto, što ne može razjasniti zdrav ljudski razum!«

»Oprostite, gospodine majore, hipnoza nije nikakva ,moderna prevara', nego po liječnicima utvrđena činjenica. Vi se po svoj prilici nijeste dosada za to zanimali i zbog toga . . .«

»Ne, nikada se nijesam za to zanimao, a ni sada me ta stvar nimalo ne zanima. Ostanimo dakle kod činjenica. I ja vam mogu saopćiti nešto, što može poslužiti kao dokaz za moju tvrdnju, da se radi o zamjeni. Pred nekoliko dana saopćio mi je znanac, koji Lidiju poznaje isto tako dobro kao i Rozner, da je moju kćerku našao na pokrajinskoj cesti kraj oštećenog automobila i kratko vrijeme s njom razgovarao. Na njega je napravila čudan utisak. Lidija mu je također pričala, da dolazi iz neke susjedne vile, koja pripada znancima, s kojima sada često dolazi u dodir.«

Hempel je napeto slušao. Što je sad čuo, zanimalo ga je više, nego li je dao vidjeti.

Major je nastavio:

»Ovu sam obavijest saslušao s nepovjerenjem. Kasnije se pokazalo, kako sam bio u pravu.

Kad sam naime Lidiju pitao zato, odlučno je sve zanijekala. Moja kćerka nije nikada lagala. Kad bi ona tom zgodom bila pokušala lagati, bili bismo moja žena i ja zacijelo to opazili. Lidija je međutim zanijekala sve sa punom iskrenosti. Moglo se dakle raditi samo o zamjeni, iz čega slijedi, da mojoj kćeri mora biti slična neka druga žena.«

»A ključevi? Odakle onoj drugoj ženi ključevi za sve ključanice?«

»Ključevi mogu biti ukradeni, ili napravljeni. Ja vidim, da još uvijek ne vjerujete u ono, što sam kazao, gospodine Hempelu! Zar da pozovem moju kćerku? Hoćete li je sam ispitati?«

»Hvala, odričem se toga. Uvjeren sam, da to ne bi dovelo do uspjeha. Budući da je prema mojemu mišljenju radila u hipnotičkom snu, te joj šutnja bila naređena, ne bi u budnom stanju više znala, što je noćas radila, i radi toga bi posve iskreno sve nijekala.«

»Vi ostajete dakle još uvijek kod fikcije te bajoslovne ‚hipnoze'?« major će pomičući se nemirno na svojem naslonjaču.

»Pri tom nema ništa bajoslovnog. Dozvolite, da vam o tom predmetu pošaljem knjigu, koja će vas uvjeriti o stvarnosti mojeg mišljenja. Uostalom ne radi se ovdje o razlici mišljenja među nama, nego o ličnosti ubice. O njemu želim od vas dobiti podatke.«

»Nemam ni pojma o . . .«

»To je nemoguće! Budući da ga vaša kćerka poznaje, i to po svoj prilici vrlo dobro — inače ne bi on imao prilike, da joj dijeli zapovijedi — mora on silom prilika pripadati krugu vaših znanaca. Sjetite se točno, gospodine majore, još jednom ću vam iznijeti točnu sliku one osobe . . .« i on je prikazao ubicu, kako ga je vidio noćas. »Sjećate li se sad, gospodine majore?«

»Ne! Dajem vam časnu riječ, da čovjeka, koji odgovara vašem opisu, niti poznajem niti sam ga vidio!«

Hempel je dugo nijemo gledao preda se. Ni časka nije sumnjao, da je major govorio istinu. Što sad? Kako da to razjasni?

XV.

Videći nesigurnost na licu detektiva major je ponovo progovorio:

»Budite pametni, gospodine Hempelu, i shvatite, da već moje razjašnjenje samo dokazuje nemogućnost vaše predmnjeve. Ja sam uvijek, i za vrijeme njenog braka, poznavao sve ljude, s kojima je Lidija bila u vezi. Ubica, kojega ste vi opisali, nije među njima. Iza Holcmanove smrti i onih mrskih glasina prekinuli smo svaki saobraćaj s vanjskim svijetom. Nitko više ne dolazi k nama i mi nikoga ne posjećujemo. Posjećivanje javnih zabava bilo koje vrsti zabranjuje već sama žalost. Gdje se dakle mojoj kćerci pružala prilika, da sklapa nova poznanstva — mislim ono »vašeg« ubice? Za mene je to posve isključeno, jer je moja kćerka odviše dobro uzgojena, da sklapa ulična poznanstva!«

Silas je slegnuo ramenima. Više nije znao što da kaže. U trenutku, kad se htio oprostiti, palo mu napamet, što je major prije pričao, i on je rekao:

»Smijem li vas zapitati za ime vile, u kojoj je navodno bila vaša kćerka onomadne po noći?«

»Da! To je vila »Lotos« kod Judendorfa.«

»A obitelj, kojoj pripada, i koju je vaša kćerka navodno posjetila?«

»To je obitelj Alwingen, s kojom smo mi već odavno prekinuli svaki saobraćaj. Zašto to pitate? Zar ćete se ondje popitati?«

»Da. Nit, koju sam držao u ruci, prekinula se. Možda ću ondje naći drugu. U vidu moram svakako imati sve mogućnosti.«

Major je časak razmišljao, a zatim je nenadano rekao:

»Biste li shvatili kao nametanje, kad bih vas zamolio, da me uzmete sa sobom u vilu ‚Lotos'?«

»Nipošto! Vaša će mi pratnja biti ugodna. Čudim se uostalom, gospodine majore, da želite poći sa mnom, budući da ne vjerujete, da je vaša kćerka onomadne u noći bila kod obitelji Alwigen?«

Major je šutio, a Silas je nastavio:

»Možda je bolje, da otvoreno govorim. Vaša obavijest, gospodine majore, o noćnom susretu vaše kćeri s nekim znancem za mene je od ogromne važnosti. Ja sam već sada uvjeren, da ni onda nije bilo zamjene kao ni . . . noćas. Moja istraživanja u vili ‚Lotos' moraju dakle biti što hitnija, budući da ste vi izjavili, da ubicu ne poznajete. Rekli ste, da u posljednje vrijeme nijeste podržavali nikakvih veza . . .«

»To je prava istina, koju će vam potvrditi svaki u mojoj kući.«

»Ne sumnjam u vaše riječi, gospodine majore. Kad bi međutim vaša kćerka bez vašeg znanja podržavala saobraćaj s vilom Lotos, postojala bi mogućnost, da je ondje upoznala ubicu, koji je dobio takav sudbonosan upliv na nju, i da se ondje s njime i dalje sastaje.«

»Kad! Ovaj kad je po mojem mišljenju posvema isključen! Upravo zato želim poći s vama, da stvar razjasnim!«

»Vi dakle ipak sumnjate!«

»Ne,« on će uzbuđeno, »ne sumnjam u bezuvjetnu ljubav moje kćerke prema istini. Zato još uvijek vjerujem u zamjenu ličnosti. Ja sam međutim star vojnik, za kojega postoji samo ravan put. Ne poričem, da ustrajnost, kojom ostajete kod vaših zaključaka — usprkos svega, što sam vam kazao — ne ostaje bez utiska na mene. U meni je nemir, kojega ću se riješiti, ako mi Alwingenovi čisto i bistro izjave, da moja kćerka u posljednje vrijeme nije stupila u vilu Lotos. Vidite, da sam prema vama potpunoma iskren!«

»Dobro! Onda ćemo se zajedno odvesti onamo sutra naveče. Doći ću po vas, gospodine majore.«

»Zašto tek naveče?«

»Nešto mi govori, da je tada najzgodnije doba za našu nakanu. Tada ćemo najsigurnije naći gospodu kod kuće. Koliko članova je u toj obitelji?«

»Samo tri, otac, majka i kćerka.«

»Dobro. Doći ću po vas naveče oko šest sati, ako vam je po volji.«

»Bit ću pripravan.«

Naveče istoga dana zapitao je major svoju kćerku u četiri oka, nije li možda posljednje noći izašla i bila u svojoj vili?

(Nastavit će se.)

Pučka knjižica o buni hrvatskih seljaka

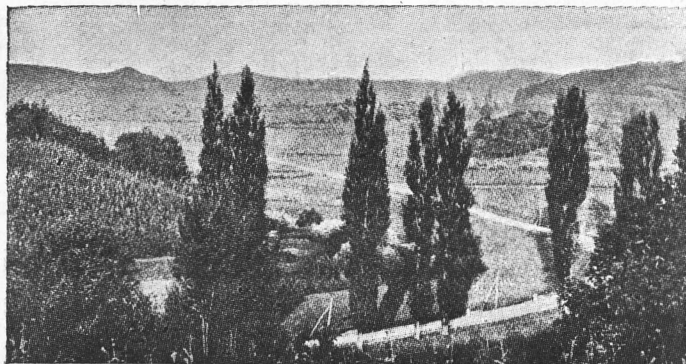
MATIJA GUBEC

Buna hrvatskih seljaka pod vodstvom Matije Gupca pruža sama po sebi sadržaj prikladan, da se iz njega stvori književno djelo neobične dramske snage. Šenoa u svojoj »Seljačkoj buni« kao i Mirko Bogović u drami »Matija Gubec« dali su u ponosu hrvatskih seljaka — Matiju Gupcu — nadljudski lik.

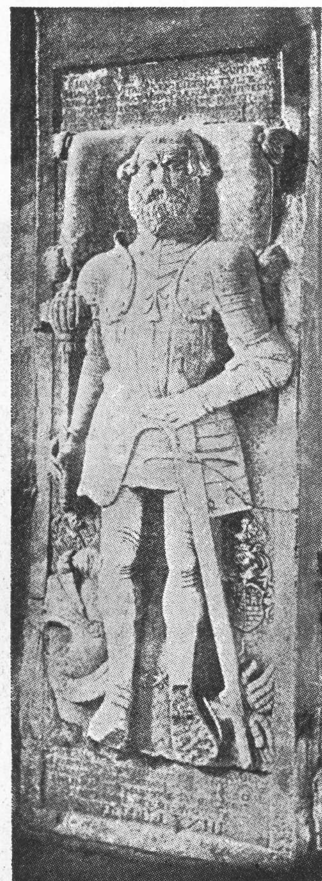
Milan Durman je obradio seljačku bunu s marksističkoga gledišta, te njegovi pogledi nisu u skladu s ispravnim shvaćanjem hrvatske povijesti. Petar Grgec nije u svom »Matiji Gupcu« (izdanje »Mosk«), samo najispravnije prikazao seljačku bunu nego njegovo djelce pruža novih zanimljivih podataka o tom pitanju.

Malo je koji hrvatski seljak, a da ne zna štogod o Matiji Gupcu. Da to znanje hrvatskih seljaka bude točnije i opširnije, pobrinulo se za to Društvo sv. Jeronima izdavši u knjižnici »Jeronimsko Svijetlo« ilustriranu brošuru »Za seljačke pravice«, a napisao je Stjepan Gorupić. Knjižica je pisana lako i jezgrovito te daje sve što bi o tom vrijednom pitanju trebao znati osim seljaka i svaki drugi Hrvat. »Za stare pravice« ima nekoliko lijepih slika, a stoji samo 1 dinar.

K.

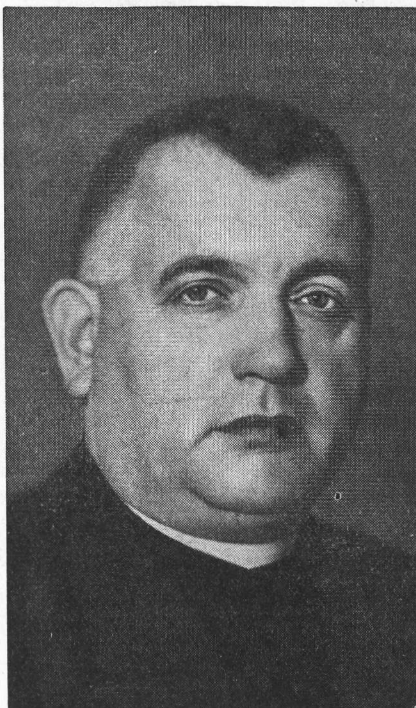
STUBIČKO POLJE
između Stubičkih Toplica i Donje Stubice, gdje je plemićka vojska 9. veljače 1573. svladala seljačku vojsku pod Matijom Gupcem

FRANJO TAHI
na njegovoj grobnici u župnoj crkvi sv. Trojstva u Donjoj Stubici
Foto Đuro Szabo

1. listopada: Ciano u Berlinu primljen od Hitlera. — Turski vanjski ministar Saradžoglu na pregovorima u Moskvi. — U Parizu izabran novi poljski predsjednik Raczkiewicz.
2. Rusija hoće da sklopi s Letonskom, Litvom i Finskom sporazum kao i s Estonskom.
3. Italija i Njemačka predlažu mir s osnivanjem nove Poljske pod protektoratom Njemačke i da se sazove konferencija o pitanju kolonija i Sredozemnog mora.
4. Chamberlain odlučno odbija njemačke mirovne prijedloge, jer hoće uništiti hitlerizam. — Švicarska dozvolila bivšem poljskom predsjedniku Moscickom da se nastani u državi. — Novi poljski predsjednik Raczkiewicz uputio poslanicu Poljacima izražavajući nadu u konačnu pobjedu. — Japanska vlada odustala od primjene pakta protiv Kominterne.
5. Rusija se sprema, da prebaci u Estonsku preko 500 aviona i mnoštvo raznog oružja.
6. Hitler protiv uspostavljanja samostalne Poljske. — Finska odbila da šalje izaslanika na pregovore u Moskvu.
7. Talijanska štampa govori o Hitlerovu govoru u Reichstagu kao o temelju za rješenje sukoba.
8. Rusija traži tri finska otoka. Finska pristaje na pregovore.
9. Molotov izjavio rumujskom poslaniku, da Rusija ne namjerava napasti Rumunjsku. — I. D. Lloyd George govori, da je Hitlerov govor prihvatljiv za bazu o mirovnim pregovorima.
10. Američki senator Borah za izmjenu zakona o neutralnosti u korist saveznika. — Govori se o novom sovjetsko-turskom paktu. — Madžarsko-rumunjski sporazum o smanjenju vojnih efektiva na zajedničkoj granici.
11. Finska vlada evakuira gradove. — Rusija vraća Vilno Litvi. — Ostavka estonske vlade. — Njemačka štampa ističe, da se Daladierove tvrdnje slažu s njemačkim stanovištem, iako je on odbio »njemački mir«. Vijesti o poplavama na Siegfriedovoj liniji.
12. Službena njemačka štampa za častan sporazum.
13. Finska nastavlja mobilizaciju. — U. S. A. nastupa u Moskvi u korist Finske. — I. Chamberlain u govoru odbio Hitlerove mirovne prijedloge.
14. Nijemci potopili engleski bojni brod »Royal Oak«.
16. Postignut tursko-sovjetski načelni sporazum. — Umro general S. Sarkotić-Lovćenski u Beču.
18. Započela konferencija Suverena Švedske, Norveške, Danske i Finske u Stockholmu radi zauzimanja stanovišta prema agresivnosti Sovjetske Rusije. — Opsadno stanje u Egiptu. — Rusija iznijela nove zahtjeve prema Turskoj te je time onemogućen sporazum.
19. Započeli vojni pregovori u Ankari između Turske, Engleske i Francuske. — Franco preselio rezidenciju iz Burgosa u Madrid.
20. Tursko-francusko-engleski pakt o uzajamnoj pomoći. — Četvorna konferencija Suverena nordijskih država zaključila strogu neutralnost.
21. Moralna potpora nordijskih država, U. S. A. i 20 američkih republika Finskoj u sporu s Rusijom.
22. »Izbori« u Sovjetskom dijelu Poljske.
23. Sv. Otac Papa održao u Castel Gandolfu govor, gdje žali poginule u ratu. — Engleski kredit Turskoj od 60 milijuna funti šterlinga. — Vijećanje njemačkih prvaka u Berlinu o produljenju rata.
24. Saziv francuskog parlamenta za konac studenoga. — Madžarska pristala na pregovore sa Slovačkom. — Indijski kongres za reviziju ustava što prije.
25. Prekinuti rusko-finski pregovori radi povećanih zahtjeva Sovjeta.
26. Sovjeti ne priznaju engleske odredbe o ratnom krijumčarenju. — Predsjednikom Slovačke izabran Dr. J. Tiso.
27. Završetak biskupskih konferencija u Zagrebu. — Amerika ukinula zabranu prodaje oružja zaraćenim državama.

Izabran prvi predsjednik republike Slovačke

DR JOSIP TISO,
prvi predsjednik republike Slovačke

Prvi koraci republike Slovačke u slobodu obilježeni su bolju i stradanjem. Iz istoka je navalila Sovjetska Rusija kidajući od nje Potkarpatsku Ukrajinu, s juga se digoše na nj Madžari, a niti Poljaci nisu je gledali sa simpatijom. Tijelo Slovačke je zakrvavilo, ali iza toga su bili došli ljepši dani. Krvavo ratno kolo se zametnulo nedavno i u blizini Slovačke, za koju su to bili novi žalosni časovi. Ali Slovaci opet danas, Bogu hvala, žive u miru, koji su tako teško stekli. I 27. prošlog mjeseca izabran je prvim predsjednikom Slovačke republike Dr **Josef Tiso**, koji je iza smrti neumrloga vođe i oca slovačkog naroda Msgra Andreja Hlinke, postao njegov nasljednik.

Dr Josef Tiso rodio se g. 1887. u Velikoj Byti u zapadnoj Slovačkoj, sa 23 godine postao svećenik, godinu iza toga doktorirao iz teologije. U početku rata bio je vojni svećenik, kasnije duhovnik i profesor u gimnaziji u Nitri. G. 1918. osniva u Nitri slovačko narodno vijeće i sudjeluje kod osnivanja Hlinkine Slovačke pučke stranke. Kao slovački nacionalista kažnjavan je, te je iz Nitre premješten za župnika u Nove Banovce. Biran je za narodnog zastupnika g. 1925., a g. 1929. delegiran od Slovačke pučke stranke za ministra zdravlja. Na 6. listopada o. g. postao je predsjednik prve slovačke vlade.

Načela njegova života i rada su mu: Bog i narod. Njih sprovodi u svom praktičkom gospodarskom i političkom radu te u govorima, koji predstavljaju svaki za sebe duboke studije, a ujedno su prilagođeni shvaćanju i potrebama malog čovjeka.

(Nastavak na str. 597.)

Za dobru djecu

Blago cara Salomona

3.

Narisao Ivo Kolin

SUTRADAN

(Nastavit će se.)

(Nastavak sa strane 596.)

Divna je jednostavnost Dra Tisa. Kao predsjednik vlade živi u skromnoj sobi isusovačkog samostana, a rano ujutro ide ulicama Bratislave na rad. U slobodno vrijeme vraća se među svoje roditelje u svoju župu Nove Banovce, da radi među pukom. Koje onda čudo, da slovački narod gleda s punim pouzdanjem u svoga vođu, koji ni u najtežim časovima nije izgubio svoje hladnokrvnosti?

Dr Josef Tiso je veliki prijatelj Hrvata i svojim radom nastavlja srdačno prijateljstvo Slovaka i Hrvata. Osobito voli Društvo sv. Jeronima, što je u svom govoru pokazao i g. 1929., kad su Hrvati s blpk. nadbiskupom Bauerom na čelu otkrili spomenploču kardinalu Hauliku.

Ličnost prvog slovačkog predsjednika Dra Tisa najbolje je jamstvo, da će Slovačka ići putem pravde i napretka. *K.*

ZA DOBRE DOMAĆICE

Dobar tek

Zečji hrbat s vrhnjem. Hrbat nabodemo slaninom izrezanom u rezance, posolimo, popaprimo i stavimo po njemu malo na ploške izrezanog češnjaka. Pečemo u pećnici, podlijevamo vodom. Kada je pečeno, prelijemo vrhnjem, u kojemu smo malo brašna zamutili i pustimo da prekipi.

Ploške od oraha. Tri žumanjka tučemo dodavajući po malo 14 dkg šećera, malo kore od limuna. Dodamo 14 dkg samljevenih oraha, $3^1/_2$ dkg mrvica i snijeg od 3 bjelanjka. Dugoljastu tepsiju dobro namažemo i posipamo brašnom, ulijemo tijesto i polagano pečemo. Kad je pečeno, namažemo pekmezom i prelijemo prelivom od vanilije.

Švedski odrezak s rižom. Govedske odreske nabodemo slaninom i naglo spečemo s obje strane. Onda dodamo slanine, peršunovog lišća, sardelu, kapara, citronine kore, i sve dinstamo 1 sat. Onda dodamo rižu, dolijemo juhe ili vode i dinstamo do mekanog.

Govedina u vrhnju. Kuhanu govedinu narežemo na ploške, metnemo na vruću mast, poklopimo i pečemo s jedne i druge strane. Dodamo 1 lovor list, klinčića, paprike. Sve prelijemo s vrhnjem, u kojemu smo razmiješali malo brašna. Dodamo malo soka od limuna ili octa. *Z. L. P.*

Kućno gospodarstvo

Čišćenje kožnatih predmeta. Svatko može sam očistiti svoje kožnate stvari. Tome treba malo benzinoforma, koji možeš kupiti u svakoj ljekarni ili drogeriji. Kožni se predmet čvrsto istare benzinoformom, pa Bog. Osim toga mogu se kožnati predmeti oprati s toplom vodom, kojoj smo primiješali malo salmijaka. I s toplom se sapunicom također odstranjuju mrlje sa kožnatih predmeta ali se moraju odmah temeljito osušiti. Ako smo upotrijebili benzinoform, onda se dotični predmet mora zračiti nekoliko dana, da izgubi neugodan zadah. Ovako očišćene kožne stvari izgledaju kao da su nove, a trošak je veoma mali. Samo pozor, jer je salmijak i benzinoform lako upaljiv. Osim navedenog mogu se još očistiti toplim octom. Na pola litre vode tople vode uzmu se 3 žlice octa. Krpicom, namočenom u razblaženi ocat, obrišu se stvari, a zatim se istaru baršunom. *I. S.*

Voćarstvo

ZAŠTO SE SUŠE VRŠCI NA GDJEKOJIM VOĆKAMA?

Mnogo se puta vidi, da vršci na nekim voćkama svake zime redovito pozebu. To se najviše opaža ondje, gdje je tlo plitko, a odmah je iza toga nepropusni sloj gline, pećina, kamenje, prud ili pijesak. U Podravini kao i u Krapini opazio sam, da su se vršci na jabukama i orasima osušili. Istražujući uzrok, opazio sam redovito, da je voćka bila zasađena u šljunkovito ili pjeskovito tlo.

Vršci se suše i na takvim voćkama, koje su zasađene u prevlažnom tlu. To je dakle sasma protivno od prvoga slučaja, a ipak je posljedica jednaka.

Da vidimo uzrok. Ako je voćka zasađena u plitkoj zemlji, poslije koje odmah je sloj nepropusne gline, prud ili kamen, to će takova voćka s proljeća dok je dosta vlage, rasti pravilno. Nu kako gornja tanka naslaga zemlje ne drži dugo vlagu (vodu), to se brzo osuši, ako li češće ne padne kiša. U pomanjkanju vlage nema voćka hrane, te naskoro prestane i rasti. Kasnije, kad opet pripadne kiša, dobiva voćka iznovice dosta hrane. Njezine skoro na pol već suhe grančice nabreknu iznova, jer se napune vodom, pa u prvoj malo jačoj zimi propadnu.

Slično je s voćkom, koja je zasađena u vlažnom tlu. Životna je snaga takve voćke u proljeće dosta slaba. Zbog prevelike vlage boluje voćka s proljeća, zaostane u rastu i lišće počne žutjeti. Ljeti, kad se zemlja ponešto osušila i toplija postala, počne voćka tjerati i tjera sve do kasne jeseni. Tako presočne mladice ne doziju u šibe, već zimi pozebu i tim propadnu.

Ima katkad slučajeva, da se usred ljeta za vrućih dana iznenada počne sušiti grančica za grančicom. To se obično događa kod onih voćaka, koje su preduboko zasađene ili koje su cijepljene na podloge s jačom ozmotičkom silom kao što se to dogodi breskvama cijepljenim na šljivi Julijenki. Ozmotička je sila šljive Julijanke 17.7, a breskve 12.5 atmosfere, dakle za 5 atmosfera slabija. Zbog slabijeg primanja hrane iz podloge, breskva se slabije hrani i od dana na dan gine i propadne. Kad se breskva ili kajsija cijepi na našu običnu domaću šljivu, koja ima skoro jednaku ozmotičku silu, rast je jednak i dulji je život takove voćke.

Sad se pita, da li se dade popraviti presuho i prevlažno tlo i što s onom voćkom, koja je zasađena preduboko.

Tko se ne boji troškova, može voćci zasađenoj na presuhom tlu pomoći, ako se u daljini od 1 do 3 metra ili kako siže prošnja, iskopa do korijena loša zemlja, a ova se tad nadoknadi drugom plodnom ili gnojem mješancem. Močvarno se tlo osuši, ili se voćke sade na humak.

Oko voćke, koja je preduboko zasađena, iskopa se zemlja kako siže krošnja skroz do korijenova vrata, pa se tad ona pod njom dobro prekopa i zalije razrijeđenom gnojnicom.

Prof. *Ivan Radić*

E. B., Beograd

ŠTO JE S ČUDOTVORNIM KRIŽEM U LIMPIAS-U»

Kod iznošenja popisa znamenitosti, koje su španjolski komunisti uništili, nije zapaženo, da bi se spominjao čudotvorni križ u Limpiasu. Ta svetinja Španjolske je na srcu svakom katoliku nesamo Španjolcu nego i onima u ostalom svijetu, pa bi eventualna nezgoda toga križa bila brzo razglašena. Toga nije bilo, te se može s vjerojatnošću držati, da je križ sačuvan. Čini se, da je odmah u početku građanskog rata došao u ruke nacionalista.

Inače smo o križu u Limpiasu pisali i donijeli sliku još u prvom godištu našega lista, t. j. god 1929.

Kuhinjski kalendar

Studeni	
Utorak **7**	Objed: Juha od krumpira. Varivo od poriluka s pofeznima. Večera: Žganci od krumpira sa prepræženim lukom.
Srijeda **8**	Objed: Juha od celera. Varivo od buče, pečeni karmenadli svinjski. Voće. Večera: Krpice sa zeljem.
Četvrtak **9**	Objed: Juha od vrganja. Varivo od leće, faširani odresci. Grožđe. Večera: Kuhani krumpir s putrom.
Petak **10**	Objed: Juha od zelenja. Francuski krumpir, zelena salata. Večera: Vrganji s jajima.
Subota **11**	Objed: Govedska juha. Govedina s vrhnjem, restani krumpir. Pečeni kesteni. Večera: Jaja na oko, dinstana riža, zelena salata.
Nedjelja **12**	Objed: Juha od rajčice. Pariski odrezak, dinstana riža, salata od cikle. Pita od jabuka. Večera: Hladna pečenka od teletine, salata od cikle.
Ponedj. **13**	Objed: Juha od kupusa. Teleća jetra na maslacu, kuhana cvjetača s mrvicama. Večera: Perket sa žličnjacima.
Utorak **14**	Objed: Juha od kokoši. Prepečena kokoš, zelena salata, restani krumpir. Pita od jabuka. Večera: Kokoš od objeda.
Srijeda **15**	Objed: Teleća plućica s kuhanim krumpirima. Palačinke sa sirom. Večera: Pohani mozak, salata od krumpira.
Četvrtak **16**	Objed: Juha od rajčica. Mladi grah sa prženim mrvicama. Nabujak od riže sa sokom od malina. Večera: Rezanci s orasima.

ZA ŠALU I SMIJEH!...

PROMAŠENO LASKANJE. On: »Kako vi, milostiva, izgledate mlada! Mlađa od svoje kćerke.«

Ona: »Pa ja i jesam kćerka!«

UZVRAT. Otac: »Moja je kćerka lijepa i mlada te dobiva 250.000 dinara miraza... A što joj vi možete pružiti za uzvrat?«

Prosac: »Ime! Prastaro, svemu svijetu poznato historijsko ime, o kome već uče i djeca u školama!

Otac: »Hm! Pa kako vam je ime?«

Prosac: »Adam...«

NJEGOVA LOGIKA. Otac: »Ove godine moraš, sinko, u školi bolje prionuti i biti marljiviji. Jer znaj: ono što si naučio, to ti nitko ne može više uzeti!«

Sin: »Da! Samo što mi ne mogu uzeti ni ono, što nisam naučio...«

MEĐU KONJANICIMA. A: »Zar si opet pao s konja?«

B: »O ne! Ovaj put me je konj bacio sâm.«

SVIĐA MU SE PLAN. Sudac: »Dakle, priznajete li, da je krađa izvršena točno onako, kako sam ja opisao?«

Optuženik: »Ne priznajem! Ali vaš plan je baš izvrstan!«

ZA INAT. Došao neki lola pred krčmu. Hoće i ne će da uđe pa odluči, da po brojanju dugmeta dođe do rješenja: da li će ući ili ne. I poče brojiti:

»Hoće, ne će, hoće, ne će, hoće, ne će...«

Kad je vidio, da je ispalo »ne će«, ljutito poviče:

»Što ne će? Tko ne će? Sad baš za inat hoću!«

I odlučno uđe u krčmu.

NA ŽALOST. A: »Imaš li, da mi pozajmiš 200 dinara?«

B: »Na žalost — imam!«

DEFINICIJA. Učitelj: »Tko zna, što je to sova?«

Matek: »Sova? Sova je ptica, koja se samo noću usuđuje na danje svijetlo...«

MUZIKALNA UPUTA. A: »Molim lijepo, stanuje li ovdje pianista Kajdić?«

B: »Ne! On stanuje jednu oktavu više...«

ČUDNO. A: »A gdje je vaš sin u nauku, da je uvijek tako zamazan?«

B: »U kemičkoj čistioni.«

KRIVO SHVATIO. Urednik: »Pošto ste ovaj broj lista tako lijepo i brzo prelomili, evo vam, prijatelju, jedna odlična cigara »Flor de Havana«. Ali vam preporučam, da je popušite tek poslije dobrog i obilnog ručka!«

Slagar: »Aha, razumijem! A kad bih mogao doći na ručak?«

MODA. A: »Šta to znači? Ti već nekoliko dana hodaš samo s jednom rukavicom. Je li to sada takva moda ili si jednu izgubio?«

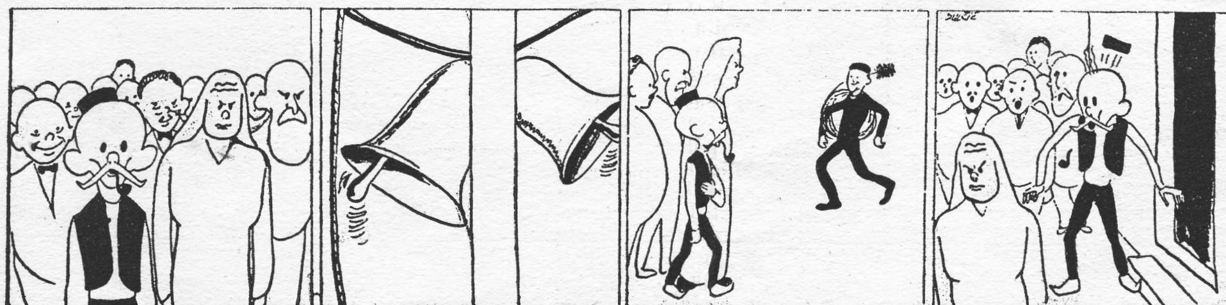
B: »Ne, nego sam tu jednu našao!«

NESPORAZUM. Liječnik: »Zar je vaš muž možda alkoholičar?«

Žena: »Ne! On je namješten na vodovodu.«

Sabrao Sl. Tr-ski

Dobrijan pred oltarom

Došao je i taj čas, da se ženi čika naš.

»Doživjet će sretne dane,« javlja zvono na sve strane.

Idući tako do oltara, sreće sreću — dimnjačara.

Zadnjeg časa, jao, kuku! osta čika praznih ruku!

Ilustrovani tjednik „Obitelj" stoji 4 Din po broju. Pretplata 30 Din na tri mjeseca, za inozemstvo 4 dolara godišnje. Pretplata se plaća unaprijed Rukopisi se ne vraćaju. „Obitelj" izdaje Konzorcij Kuća Dobre Štampe. Za izdavača i uredništvo odgovara Dr Josip Andrić, glavni urednik „Obitelji" Zagreb, Trenkova 1. Adresa uredništva i uprave „Obitelji": Zagreb, Trg Kralja Tomislava 21. Telefon 54-17. Ček. rač. pošt. šted. br. 33.536 „Obitelj" se tiska u Tiskari Narodnih Novina u Zagrebu.

Križaljka

Složio: Lj. Perinić

Vodoravno: 1. Ufanje, 4. žensko ime, 6. južno voće (mn. i = e), 8. naziv za mjesto borbe, 9. majčin brat, 11. naše pogranično mjesto, 13. luka u Hrvatskom Primorju, 15. dio glave, 15a. stada mjera, 17. pustinjska životinja, 19. morski sisavac, 20. lična zamjenica 3. l., 21. ptica bez glave i repa, 22. upitna zamjenica, 24. kukac (bode!), 25. žensko ime, 26. igraća karta.

Okomito: 1. žensko ime, 2. novi kontinent, 3. gospođe (tuđ.), 5. pokazna zamjenica (3. l.), 7. sin od sina, 10. igraća karta, 11. potočna životinja, 11a. pogodb. veznik, 12. težnja za ljubavnim pustolovinama, 13. mjesto na o. Braču, 14. posao, 16. pokazna zamjenica (sr. rod), 18. žensko ime, 19. ptica pjevica, 23. vrst pjesme, 24. kao 23.

Rješenje treba poslati do 20. o. mj. Među odgonetače podijelit će se 20 lijepih romana.

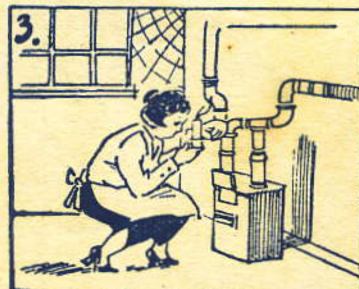
Rješenje i nagrade iz br. 33/34

Okomito: 1. lako, 2. pomazanik, 3. asura, 4. tust, 6. usijan, 7. roda, 10. renovirani, 11. gad, 12. »Kuća u strani«, 14. maljan, 15. bara, 16. i (—) bo, 18. centar, 21a. div, 23. as, 26. A. M. — Vodoravno: 2. pa, 3. at, 5. okus, 8. su, 9 Mosor, 11. guska, 13. idem, 15. Kartuzijanac, 19. da, 20. Ada, 21. Ćaba, 21a. dolje, 22. odor, 24. anoniman, 25. Sava, 27. V. I., 28. vinta, 29. Mosk, 30 na.

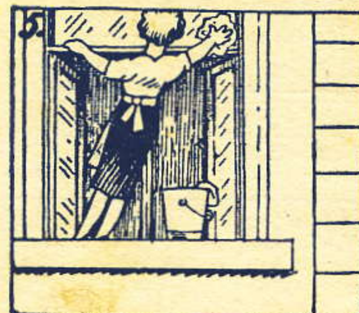
Po 5 romana dobila Perina Mosković i R. Eglen. 3 romana K. Stražić iz P. i M. Boić iz K. Po 1 roman: J. Kopun iz M., D. Tomić i V. Fabijanić iz Zagreba.

Kako ćete izbjeći nesreći, koja se u kući može vrlo lako dogoditi?

1. Najopasnije je primaći cigaru boci, u kojoj se nalazi benzin ili slična upaljiva tvar.

2. Ne smije se upotrebljavati petrolej ili što slično, da se time zapali peć.

3. Plinskoj cijevi neka se ne približuje svijeća.

4. Djeci treba uvijek zabranjivati da uzimaju žigice, osobito kada stanujete u kući, u kojoj se gori plin.

5. Ovako se ne smije čistiti prozor. Nemojte stajati na vanjskoj strani!

6. Lonce s kipućom vodom ili vruće zdjele ne smijemo ostaviti nepažnjom kod djece. Djeca se time rado igraju.

V. Putanec